

mgr Anna Naplocha

Literaturoznawstwo

Streszczenie

Rozprawie doktorskiej nadałam tytuł *Inkluzja – (s)towarzyszenie – alter ego. Postrzeganie wilka w prozie Marii Nurowskiej i Marka Harnego*. Celem dysertacji jest przedstawienie koegzystencji ludzi i wilków na przykładzie powieści Marii Nurowskiej i Marka Harnego z perspektywy *animal studies* w kontekście zwrotu proekologicznego. Głównym założeniem pracy jest prezentacja wilka w powieściach związanych z opisem Bieszczad, a w szczególności w utworach powstałych po 1998 roku, które okazały się nową formą oddania głosu tym drapieżnikom w kontekście zakończenia polityki antywilczej okresu PRL i wpisania tych zwierząt na listę zwierząt chronionych. W szczególności interesują mnie następujące kwestie składające się na będący na pograniczu literatury i biologii opis wilka: za pomocą jakich środków stworzono w powieści kulturowy obraz wilka i czy ten obraz znajduje miejsca wspólne z obrazem *Canis lupus* przedstawionym w powieści z perspektywy biologicznej. Ponadto jaki jest sposób jego prezentacji w oparciu o opis międzygatunkowej koegzystencji i relacji człowiek-drapieżnik w kontekście jego ochrony i wreszcie, czy obraz ten można uznać za nowatorski na tle dotychczasowych przedstawień w literaturze polskiej oraz w kontekście dokonującego się zwrotu proekologicznego.

Korpus bazowy stanowią takie powieści Marii Nurowskiej jak *Nakarmić wilki* (2010) oraz *Requiem dla wilka* (2011), a także występująca kontekstowo *Wariatka z Komańczy* (2015), *Dziesięć godzin* (2017). W przypadku twórczości Marka Harnego jest to *Samotność wilków* (2006). Rozprawa składa się ze wstępu, trzech rozdziałów (podzielonych na podrozdziały) oraz zakończenia. Przedmiotem badań w pierwszym rozdziale zatytułowanym „Na styku nauk” uczyniłam kwestię biologii i ekologii wilka, rozważyłam kwestie ekologicznych i politycznych aspektów jego zainteresowania w Polsce ze szczególnym zaakcentowaniem cezury roku 1998, kiedy to został w Polsce objęty ochroną gatunkową. Przedstawiłam w zarysie aspekt kulturowej obecności wilka w polskiej literaturze i sztuce w kontekście europejskim oraz zaprezentowałam kwestie metodologiczne ze szczególnym uwzględnieniem *animal studies*. Ponadto zaproponowałam wyodrębnienie kulturowych etapów ewolucji relacji człowiek-wilk na: koewolucję, ekskluzjonistyczną kategorię *bestia sacer*, naturokulturową inkluzję.

Tematem kolejnego rozdziału jest prezentacja *Canis lupus* w powieściach Marii Nurowskiej jako przykładu widocznej zmiany w sposobie postrzegania wilka z postawy

ekskluzyjnej na inkluzyjną przejawiającej się głównie w upodmiotowieniu zwierzęcia i dehumanizacji ludzi. Owa zmiana widoczna jest także w obaleniu fałszu etologicznego na jego temat, w tym w negacji mitu wilka alfa oraz w ukazaniu życia stada wilków na wzór kultur pierwotnych i związanej z tym kwestii biografizmu zwierząt, idei stawania-się-zwierzęciem, czy kwestii przykładu ukrytego *alter ego* w kontekście realizmu magicznego (*Dziesięć godzin*).

W trzecim rozdziale zatytułowanym „Historia a historie o wilku w powieściach Marka Harnego” rozważeniu poddałam kwestię nadania metaforycznego znaczenia wilkowi w kontekście odczuwania samotności i osamotnienia przez bohaterów w *Samotności wilków*. Ponadto, szczególnej uwadze poddałam trojaki sposób przedstawienia wilków jako bytów postrzeganych za ‘swoich’, ‘obcych’ oraz jako bytów ‘innych’/odmiennych oraz wskazałam na wpływ kontekstu historycznego dotyczącego konfliktu polsko-ukraińskiego z lat 1943-1948 i działalności sotni UPA w Bieszczadach na podtrzymywanie negatywnego wizerunku wilka jako przejawu analogii między czystką etniczną a gatunkową.

W zakończeniu podsumowuję wyniki przeprowadzonych przeze mnie badań w celu udowodnienia tezy o nowatorskim sposobie prezentacji wilka ukazanego w duchu zwrotu proekologicznego w powieściach Marii Nurowskiej i Marka Harnego na tle zmian po 1998 roku.

Słowa kluczowe: wilk, Nurowska, Harny, inkluzja, (s)towarzyszenie, *alter ego*, UPA, *bestia sacer*, czystka gatunkowa

25.01.2021
Magdalena